

Nr 2 (26)/LATO 2012

Kwartalnik edukacyjno-informacyjny Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie

Konkurs krasomówczy „Bajarze z Leśnej Polany”

W dniach 10-11 maja w Ośrodku Kultury Leśnej w Gołuchowie odbyła się szósta edycja Ogólnopolskiego Konkursu „Bajarze z Leśnej Polany”. Na scenie zaprezentowało się 18 uczestników, których oceniali sześcioro jurorów pod przewodnictwem profesora Tomasza Boreckiego. Wśród uczestników dominowali uczniowie szkół leśnych, choć nie zabrakło wychowawców młodzieży i pracowników nadleśnictw.

Najwyżej oceniona została gawęda Jacka Kielbasy, ucznia drugiej klasy z Zespołu Szkół Leśnych i Ekologicznych w Brynku, w województwie śląskim. Jej tytuł brzmiał: „Leśne sprawy – program żartobliwie publicystyczny”. Autor gawędy wcielił się w rolę wykładowcy i w zabawny sposób posługując się gwarą śląską przedstawił liczne fortele służące zwalczaniu kłusownictwa. Wspominał też o niektórych tradycjach łowieckich i sędziwych drzewach w Polsce. Wykład miał charakter interaktywny, gawędziarz włączył w przedstawienie także jurorów, którzy przeczytali wnioski spisane gwarą śląską. Gawęda Jacka Kielbasy została nagrodzona gromkimi brawami publiczności rozweselonej przez młodego bajarza.

Drugie miejsce w konkursie zajął Przemysław Jankowski z Zespołu Szkół Leśnych w Lesku, który przedstawił gawędę pod tytułem: „Moja droga do lasu”. Z satysfakcją podkreślił w niej, że szczęśliwym zbiegiem okoliczności wyprowadził się z miasta i żył w Puszczy Drawskiej. Później zamieszkał w Bieszczadach i tak go

lasy urzekły, iż wybrał szkołę leśną, pomimo braku tradycji leśnych w rodzinie.

Trzecie miejsce jury przyznało Magdalenie Koziarze – uczennicy z Zespołu Szkół Leśnych w Biłgoraju, która przedstawiła gawędę zatytułowaną: „Wilczy muzykant”. Była to historia pewnego skrzypka z okolic Biłgoraja, który podążając piechotą na wesele wpadł w przepaść, gdzie spotkał wilka. Struchlały muzykant przez całą noc wygrywał różne melodie, które powstrzymały drapieżnika od ataku. Po tej przygodzie biłgorajski muzykant zaprzestał przyjmowania trunków, których wcześniej sobie nie żałował.

Jury przyznało też cztery wyróżnienia dla:

- Zygmunta Burzyńskiego, emerytowanego leśnika z Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Katowicach za gawędę: „Andrzej Zalewski – człowiek legenda”,
- Pawła Grabczyka, pracownika nadleśnictwa Brzeziny, który wygłosił gawędę „Niezwykły wigilijny gość”,
- Natalii Harabin z Zespołu Szkół Leśnych w Zagnańsku, która opowiadała o „Kobiecie w lesie...”,
- dwóch uczennic z Zespołu Szkół Leśnych w Biłgoraju: Magdaleny Miszty za gawędę „W łóżku z przewoźnikiem” oraz Weroniki Sacewicz za gawędę pod tytułem: „Polowanie na Internet”.

[od str. 2]

Laureaci konkursu i jury; od lewej: Edward Marszałek – Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Krośnie, prof. Halina Zgótkowa – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Przemysław Jankowski – II miejsce, Magdalena Koziarza – III miejsce, Jacek Kielbasa – I miejsce, prof. Tomasz Borecki – dyrektor Instytutu Problemów Współczesnej Cywilizacji w Warszawie, Ryszard Działuk – dyrektor Biura Nasiennictwa Leśnego w Warszawie, Benedykt Roźniarek – dyrektor Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie (fot. R. Koch)

Natalia Harabin, z Zespołu Szkół Leśnych w Zagnańsku, prezentująca gawędę: „Kobieta w lesie...” (fot. P. Ortell)

Laureat I miejsca – Jacek Kielbasa w trakcie bajania na scenie (fot. P. Ortell)

Przemysław Jankowski odbierający nagrodę z rąk Benedykta Roźniarka, dyrektora OKL i prof. Tomasza Boreckiego, przewodniczącego jury (fot. R. Koch)

Późna wiosna i lato to okres wzmożonego ruchu turystycznego w naszym ośrodku. Odwiedzającym nas licznych turystom proponujemy różnorodne formy edukacji w postaci wystaw stałych i czasowych, przewodnictwa po parku i Pokazowej Zagrodzie Zwierząt. Prowadzimy liczne lekcje terenowe i muzealne oraz zielone szkoły.

Dużymi wydarzeniami są „Dzień Ziemi”, Ogólnopolski Konkurs „Bajarze z Leśnej Polany”, „Noc muzeów” oraz festyn „Spotkanie z lasem”. W kwietniu rozstrzygnęliśmy konkurs na komiks zatytułowany „Lasy to życie – chrońmy je” oraz otworzyliśmy wystawę fotograficzną autorstwa Adama Bencala pt. „Leśne sprawy”.

W maju wyłoniliśmy laureatów ogólnopolskiego konkursu na haft pod nazwą „Świętuj z nami Niezapominajkę”. Podsumowaliśmy też konkurs plastyczny „Las moich marzeń”. Od maja udostępniamy interaktywną wystawę czasową „Nauki dawne i niedawne” z Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz ekspozycję fotograficzną w plenerze pt. „Parada puszczy” autorstwa leśników zauroczonych przyrodą północno-wschodniej Polski.

Od czerwca prezentować będziemy oryginalne formy przestrzenne wykonane z naturalnych materiałów przez artystkę Barbarę Wrembel. Poza murami Muzeum Leśnictwa instalujemy w drewnianych wiatach wielkogabarytowe maszyny stosowane dawniej w leśnictwie. W sposób ciągły zbieramy eksponaty przyrodnicze, techniczne i artystyczne wzbogacające zbiory muzealne.

Wiosną rozpoczęliśmy nasadzenia drzew i krzewów w ramach rewaloryzacji parku-arboretum oraz kontynuujemy tworzenie ogrodu ziołowo-kwiatowego w dawnej szkółce. Wiele uwagi poświęcamy własnym wydawnictwom, periodykom i wydaniom nieseryjnym pogłębiającym wiedzę o zasobach przyrodniczych i kulturowych leśnictwa w naszym kraju. Wszystkie aktualności zamieszczamy na stronie internetowej, do przeglądania której serdecznie zachęcam. Zapraszam też leśników do wzięcia udziału w kolejnej edycji Ogólnopolskiego Konkursu Twórczości Amatorskiej Leśników OPTAL 2012.

Benedykt Roźmiarek
Dyrektor
Ośrodka Kultury Leśnej

J. Frankowski

Zapraszamy

Wystawy stałe w Muzeum Leśnictwa:

„Kulturotwórcza rola lasu”
„Dzieje leśnictwa w Polsce”
„Spotkanie z lasem”

„Diorama – grąd środkowoeuropejski
w aspekcie wiosennym”
„Diorama – świerczyna borealna
w aspekcie zimowym”
„Gatunki leśne z Czerwonej Księgi”
„Technika leśna”, „Ochrona lasu”

Wystawy czasowe w Muzeum Leśnictwa:

„Mistyka natury”
wystawa twórczości Barbary Wrembel
(do 31 stycznia 2013 r.)
„Leśne sprawy”
wystawa fotografii Adama Bencala
(do 31 sierpnia 2012 r.)
„Nauki dawne i niedawne”
wystawa interaktywna
(do 22 sierpnia 2012 r.)
„Ekslibris” ze zbiorów Ryszarda Wagnera
(do 31 grudnia 2012 r.)
„Motywy przyrodnicze na tekstyliach
ze zbiorów Muzeum
Historii Przemysłu w Opatówku”
(do 31 grudnia 2012 r.)

Zajęcia terenowe dla dzieci i młodzieży

prowadzone w parku-arboretum:
„Szukamy dendrologicznych skarbów”
„Jak żyje las?”, „Ssaki leśne”
„Ptaki dziuplaki”

**Zajęcia muzealne
dla dzieci i młodzieży
prowadzone w Muzeum Leśnictwa:**
„Warsztaty zdobienia drewna”
„Budowa warstwowa lasu”
„Gatunki leśne z Czerwonej Księgi”
„Spotkanie z lasem”

Informacje dotyczące zajęć:
tel. (62) 761-50-45,
e-mail: okl@okl.lasy.gov.pl

Konkurs krasomówczy „Bajarze z Leśnej Polany”

[c.d. ze str. 1]

Oprócz uczestników konkursu na scenie wystąpił gość specjalny, Adrian Wiśniowski, wielokrotny laureat konkursu bazarzy i Mistrz Mowy Polskiej, który opowiedział w ciekawy sposób jak zostać mistrzem naszego języka ojczystego. Tegoroczny konkurs krasomówczy wzbogacił także występ grupy wokalne z Zespołu Szkół Leśnych z Warcina, kierowanej przez Romana Krężołka.

Co więcej, w czasie tegorocznego konkursu nie zabrakło miłych wspomnień o jego

pomysłodawcy, świętej pamięci redaktorze Andrzeju Zalewskim. Wspominał go profesor Tomasz Borecki – przewodniczący jury i dyrektor ośrodka, Benedykt Roźmiarek, pamiętali o nim bajarze. Jeden z gawędziarzy zaproponował nazwać ten konkurs imieniem redaktora, co spowodowało przychylną reakcję jury, organizatorów i publiczności.

Barbara Czołnik

Wyniki konkursu haftu „Świętuj z nami Niezapominajkę”

Wystawa pokonkursowa „Świętuj z nami Niezapominajkę”, sala kolumnowa w Muzeum Leśnictwa – „Powozownia” (fot. R. Koch)

Laureatki konkursu; od lewej: Grażyna Kawalek, Joanna Fundowicz, Bogumiła Cichoń, Halina Skindzier-Sosnowska, Bożena Piechnik, Maria Mróz, Anna Biernat, z tyłu, od lewej: prof. Tomasz Borecki oraz Benedykt Roźmiarek – dyrektor OKL (fot. R. Koch)

I miejsce

Pani **Halina Skindzier-Sosnowska**,
Lubsko

II miejsce

Pani **Monika Derecka**, Kaznów Kolonia

III miejsce

Pani **Anna Biernat**, Gołuchów

Nagroda specjalna

Pani **Bogumiła Cichoń**, Rogowo

Wyróżnienia

1. Pani Bożena Piechnik, Trzebinia
2. Pani Grażyna Kawalek, Mikstat
3. Pani Joanna Fundowicz, Radom
4. Pani Maria Mróz, Gołuchów
5. Pani Anna Dziedzic, Szczawnica

Dzień Ziemi 2012

Happening przed Muzeum Leśnictwa – „Powozownia” (fot. J. Wróbel-Mróż)

„Kochamy Ziemię!” – skandowały dzieci ze Szkoły Podstawowej w Gołuchowie, uczestniczące w XI obchodach Dnia Ziemi w Ośrodku Kultury Leśnej. Ich entuzjastyczne zachowanie wywołało reakcję łańcuchową i po krótkim czasie pozostali uczestnicy imprezy równie gorąco zapewniali o swojej prośrodowiskowej postawie, a było ich немало, około sześciuset.

Do Gołuchowa na Dzień Ziemi 20 kwietnia zjechali uczniowie szkół z południowej Wielkopolski, nauczyciele, leśnicy, samorządowcy i inni, którym bliska jest tematyka ekologiczna. Impreza przebiegała pod patronatem prezydenta Kalisza i starosty pleszewskiego. Miała charakter otwarty, a jej program zapewniał atrakcje dla małych i dużych.

Choć to jedyny taki dzień w roku, w Ośrodku Kultury Leśnej generował wiele innych poprzedzających go wydarzeń. Przez cały rok szkolny uczniowie starali się o odznakę „Honorowego Opiekuna Miejsc Przyrodniczo-Cennych Gołuchowa”. Wykonując powierzone im zadania, a także inicjując własne, pracowali dla dobra otaczającego środowiska, brali udział w akcjach ratowania kasztanowców i sprzątania świata, sadzili drzewa, opiekowali się przyszłolną zielenią, organizowali konkursy dla młodszych kolegów. Ich całoroczna praca została podsumowana i nagrodzona właśnie w Dniu Ziemi, kiedy to zostali przyjęci w poczet „Honorowych Opiekunów Miejsc Przyrodniczo-Cennych Gołuchowa”. Do

Wręczenie odznak „Honorowego Opiekuna Miejsc Przyrodniczo-Cennych Gołuchowa” (fot. J. Wróbel-Mróż)

grona trzydziestu nowych opiekunów zakwalifikowali się gimnazjaliści z Gołuchowa oraz kaliskiej i pleszewskiej Trójki. „OKL poprzez fakt promowania Dnia Ziemi i odznaczania zaangażowanych uczniów specjalną odznaką chce uwrażliwiać na to, że planetę należy chronić, jest ona ważna i trzeba zachować ją dla przyszłych pokoleń” – mówił Benedykt Roźmiarek, dyrektor ośrodka.

W trakcie obchodów Dnia Ziemi nie zabrakło artystycznych występów, i to nie tylko na scenie, ale również w parku-arboretum. W zielonej scenerii, nieopodal zamku, dobre wróżki przeczyły bukowi czerwolistnemu obfitości wody i słońca. Ich wizyta przy drzewie nie była przypadkowa, gdyż właśnie w tym uroczystym dniu buk otrzymał imię Adam, ku pamięci ogrodnika Adama Kubaszewskiego, współtwórcy gołuchowskiego parku. Granitową tablicę z pamiątkowym zapisem odsłonił Benedykt Roźmiarek – dyrektor OKL oraz Anna Marciniak – wicedyrektor III LO w Kaliszu. Występujący w roli organizatorów imprezy zaprosili młodzież do symbolicznego odnowienia patronatu nad parkiem-arboretum. Wyrazili również przekonanie, że emocjonalny związek z przyrodą zaowocuje w przyszłości odpowiedzialną postawą wobec otaczającego środowiska.

Nieco innym artystycznym akcentem Dnia Ziemi było otwarcie wystawy zatytułowanej „Leśne sprawy”, ukazującej twórczość fotograficzną Adama Bencala. Czarno-białe zdjęcia zostały zebrane w cykle „Drwale”, „Leśne sprawy”, „Mój koniec świata” i „Fotografie w podczerwieni”. Ich autor jest leśnikiem pracującym w nadleśnictwie Śnieżka. Uczestnicy obchodów mieli okazję spotkać się z fotografikiem, który już po raz kolejny prezentował swoje prace w Gołuchowie.

Obchody obfitowały również w wiele innych wydarzeń, takich jak rajd ekologiczny „Pod drzewami”, minikonkurs wiedzy o leśnych zwierzętach, finał konkursu na komiks „Lasy to życie – chrońmy je”, czy emocjonujące losowanie roweru – nagrody

specjalnej. Aktywni uczniowie opuszczali Gołuchów nie tylko z pamiątkowym znaczkiem, przygotowanym na tę okoliczność, ale także dyplomami i upominkami. Przez cały dzień można było nieodpłatnie korzystać z oferty muzealnej Ośrodka Kultury Leśnej.

Imprezę zorganizowali Ośrodek Kultury Leśnej i III Liceum Ogólnokształcące im. M. Kopernika w Kaliszu, przy współudziale Urzędu Gminy w Gołuchowie, Urzędu Miejskiego w Kaliszu, Starostwa Powiatowego w Pleszewie oraz licznych szkół. Wydatną pomoc w zrealizowaniu obchodów wykazali sponsorzy: Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych w Kaliszu, Kaliskie Przedsiębiorstwo Transportowe, Bank Zachodni WBK S.A. oddział Kalisz oraz Dom Pracy Twórczej Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie. Medialną oprawę zapewnili „Radio Centrum” oraz „Nowe Fakty Kaliskie”.

Alicja Antonowicz

Występ uczniów ze Szkoły Podstawowej nr 17 w Kaliszu (fot. J. Wróbel-Mróż)

Nadanie imienia Adam bukowi rosnącemu w gołuchowskim parku (fot. J. Wróbel-Mróż)

Nagrodzeni uczniowie (fot. J. Wróbel-Mróż)

1 czerwca – „Spotkanie z lasem”

1. Festyn edukacyjny „Spotkanie z lasem” otworzył Benedykt Roźniarek, dyrektor OKL, który serdecznie przywitał uczestników. Było to już ósme spotkanie, które w bieżącym roku wpisane zostało w program obchodów Dni Otwartych w Lasach Państwowych.

2. Na scenie odbywały się spektakle ekologiczne przygotowane przez uczniów szkół z Kalisza i Gołuchowa. Na zdjęciu inscenizacja pt.: „Dbamy o zdrowie” w wykonaniu dzieci z klasy III Szkoły Podstawowej nr 10 w Kaliszu.

3. Na zakończenie części artystycznej na scenie odbył się koncert zespołu wokalnego „Leśna akademia dźwięku” z Turku zatytułowany: „W harmonii z naturą”.

4. Na stoisku Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie dzieci uczestniczyły w warsztatach wyklejania na drewnie, poszerzały swoją wiedzę o lesie, poznawały „części przyrody” i zgadywały leśne zagadki.

5. Można też było ułożyć metrowe puzzle i sprawdzić leśność w poszczególnych województwach Polski oraz krajów europejskich.

6. Na polanie nieopodal Muzeum Leśnictwa – „Oficyna” uczestnicy festynu brali udział w przeróżnych warsztatach, m.in.: garncarskich...

7. ... wikliniarskich...

8. ... otrzymywania papieru czernego...

9. ... malowania motywów roślinnych na szkle.

10. Podczas spotkania uczniowie mogli sprawdzić swoją wiedzę i wziąć udział w konkursach „Czy znasz to drzewo?” oraz „Leśne krzyżówki”...

11. ... lub spróbować swoich sił w konkursie rzutu szyszką na odległość.

12. Uczestnicy oglądali także pokazy tematycznie związane z lasem i przyrodą. Podglądali, jak pracuje piosłarz, pszczelarz, czy jak produkuje się dziegieć.

13. Niektórzy „testowali” życie w czasach zamierzchłych.

14. Inni uczestniczyli w zabawach plebejskich.

15. Jeszcze inni wykonywali prace codzienne związane z dawnym gospodarstwem – w domu...

1 czerwca – „Spotkanie z lasem”

[od. ze str. 4]

16. ... lub w obejściu.

17. Na czas festynu przygotowana została wystawa prac laureatów konkursu plastycznego pt.: „Las moich marzeń”, który był ogłoszony w związku ze „Spotkaniem z lasem”.

18. Laureaci i wyróżnieni w konkursie plastycznym w dniu spotkania otrzymali dyplomy, nagrody i upominki.

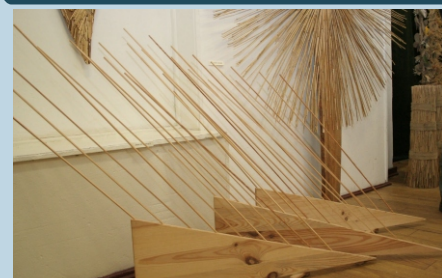
19. W trakcie obchodów została również udostępniona w sali Muzeum Leśnictwa – „Powozownia” wystawa interaktywna pn.: „Nauki dawne i niedawne” z Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

20. Festyn trwał do godziny 14.00. Patronat medialny nad wydarzeniem objął Radio Centrum Kalisz i tygodnik Życie Pleszewa.

Opracowanie: Joanna Zalejska-Niczyporuk; zdjęcia: Romana Koch

Otwarta wystawa

W „Oficynie” 15 czerwca br. otwarto wystawę twórczości Barbary Wrembel „Mistyka natury” (fot. arch. OKL)

Wyniki konkursu plastycznego „Las moich marzeń”

I kategoria (klasy I-III szkół podstawowych) – do konkursu napłynęło 321 prac:

I miejsce – Antonina Kolbowicz, klasa II a, Szkoła Podstawowa nr 8 w Kaliszu

II miejsce – Dawid Kubicki, klasa II, Szkoła Podstawowa w Szczytnikach

III miejsce – Paulina Guzior, klasa III, Szkoła Podstawowa w Świnkowie

Wyróżnienia:

- Wiktoria Szprync, klasa II, Zespół Szkół w Rajsku
- Karolina Starosta, klasa I, Szkoła Podstawowa w Mieszkowie
- Maja Jarmuż, klasa I, Szkoła Podstawowa w Mieszkowie
- Oskar Kaczmarek, klasa I b, Zespół Szkół Publicznych nr 3 w Pleszewie
- Jakub Tomczak, klasa III, Zespół Szkolno-Przedszkolny w Kościelcu
- Aleksandra Hudak, klasa I b, Szkoła Podstawowa nr 10 w Kaliszu
- Klaudia Sądkiewicz, klasa III, Zespół Szkół w Jankowie Pierwszym
- Jagoda Niczyporuk, klasa III a, Szkoła Podstawowa nr 10 w Kaliszu
- Malwina Wojtczak, klasa II, Szkoła Podstawowa w Szczytnikach
- Nadia Leszka, klasa III, Zespół Szkół w Szczytnikach
- Aldona Jarzab, klasa III, Szkoła Podstawowa w Kucharach
- Anna Witkowska, klasa III, Szkoła Podstawowa w Świnkowie
- Wiktoria Majewicz, klasa II b, Szkoła Podstawowa „Eduktor” w Ostrowie Wlkp.
- Ewelina Kurzawa, klasa III, Szkoła Podstawowa w Kucharach
- Karolina Goral, klasa III, Szkoła Podstawowa w Kamieniu
- Nikola Werbińska, klasa 3, Szkoła Podstawowa nr 5 w Turku
- Julia Wasilewska, klasa II, Szkoła Podstawowa nr 5 w Turku
- Ewa Głapka, klasa III, Zespół Szkół w Blizanowie
- Martyna Anyszevska, klasa II, Szkoła Podstawowa w Rajsku
- Zofia Mikołajewska, klasa III, Szkoła Podstawowa w Kamieniu
- Klaudia Małolepsza, klasa III, Szkoła Podstawowa w Żelazkowie
- Natalia Sionkiewicz, klasa III, Zespół Szkół nr 11 w Kaliszu
- Szymon Kucała, klasa I, Zespół Szkół Publicznych nr 2 w Pleszewie
- Wiktoria Jędrzejak, klasa II, Szkoła Podstawowa w Jastrzębnikach
- Natalia Kurek, klasa III, Szkoła Podstawowa w Russowie
- Weronika Wiecek, klasa II d, Szkoła Podstawowa nr 1 w Turku
- Józefina Ciechowska, klasa III b, Zespół Szkół w Łubiance
- Kacper Mielczarek, klasa III, Zespół Szkół w Kamieniu
- Agata Gołza, klasa III, Szkoła Podstawowa w Rychnowie

II kategoria (klasy IV-VI szkół podstawowych) – napłynęło 110 prac:

I miejsce – Błażej Sowa, klasa VI, Zespół Szkół w Szczytnikach

II miejsce – Aleksandra Musielsak, klasa VI, Szkoła Podstawowa w Rychnowie

III miejsce – Bartłomiej Dawid, klasa VI, Szkoła Podstawowa nr 5 w Turku

Wyróżnienia:

- Aleksandra Janczak, klasa VI, Szkoła Podstawowa w Rychnowie
- Wanesa Dominiak, klasa VI, Szkoła Podstawowa w Rychnowie
- Karolina Jalożyńska, klasa V, Zespół Szkolno Przedszkolny w Kościelcu
- Grzegorz Błaszczak, klasa V, Szkoła Podstawowa w Żelazkowie
- Weronika Błaszczak, klasa V, Szkoła Podstawowa w Żelazkowie
- Anna Czarniecka, klasa IV, Szkoła Podstawowa w Popowie
- Katarzyna Zdunek, klasa V, Szkoła Podstawowa w Kucharach
- Klaudia Kunty, klasa VI, Szkoła Podstawowa w Gołuchowie
- Róża Niczyporuk, klasa V, Młodzieżowy Dom Kultury w Kaliszu
- Natalia Guzior, klasa V, Szkoła Podstawowa w Świnkowie

- Wiktoria Wróbel, klasa IV, Szkoła Podstawowa w Szczytnikach

- Katarzyna Kopeć, klasa VI, Zespół Szkół w Rajsku

- Weronika Wicłacz, klasa IV, Szkoła Podstawowa w Iwanowicach

- Weronika Wróbel, klasa VI, Szkoła Podstawowa w Iwanowicach

- Anna Briske, klasa IV c, Szkoła Podstawowa nr 3 w Pleszewie

- Maciej Szymoniak, klasa IV, Szkoła Podstawowa w Jedlcu

- Szymon Mikołajewski, klasa VI, Szkoła Podstawowa w Kamieniu

- Monika Paszkowska, klasa V, Publiczna Szkoła Podstawowa w Pobielu

III kategoria (szkoły gimnazjalne) – do konkursu napłynęły 62 prace:

I miejsce – Martyna Koźlik, klasa II, Gimnazjum nr 1 w Jarocinie

II miejsce – Martyna Pluta, klasa III, Niepubliczne Gimnazjum w Potarzycy

III miejsce – Anita Zmuda, klasa II b, Gimnazjum w Iwanowicach

Wyróżnienia:

- Oliwia Woźniak, klasa I gimnazjum, Zespół Szkół w Szczytnikach

- Justyna Jagielska, klasa III, Gimnazjum w Opatówku

- Marlena Spisz, klasa II a, Gimnazjum w Iwanowicach

- Anna Raczyk, klasa III gimnazjum, Zespół Szkół w Jankowie Pierwszym

- Nikoleta Nowak, klasa I gimnazjum, Zespół Szkół w Opatówku

- Alicja Olejnik, klasa II c, Gimnazjum w Opatówku

IV kategoria (szkoły ponadgimnazjalne) – napłynęło 13 prac:

I miejsce – Monika Jokiel, klasa II c, III Liceum Ogólnokształcące w Ostrowie Wlkp.

II miejsce – Dorota Kowalczyk, klasa II c, Szkoła Przesposabiająca do Pracy w Kaliszu

III miejsce – Hubert Szubeta, klasa II c, Szkoła Przesposabiająca do Pracy w Kaliszu

Wyróżnienia:

- Robert Kaczmarek, klasa II c, Szkoła Przesposabiająca do Pracy w Kaliszu

Tu byliśmy

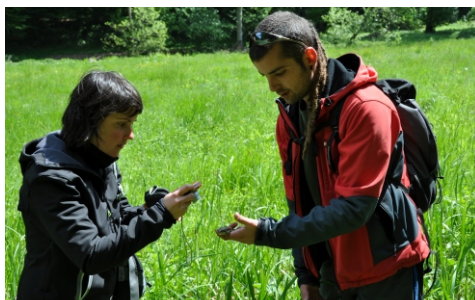
3 kwietnia br. odbył się wyjazd służbowy pracowników Ośrodka Kultury Leśnej w Gołuchowie do Centrum Nauk Kopernik w Warszawie; uczestnicy wyjazdu wzięli udział w zajęciach w laboratorium biologicznym i zwiedzili wystawę interaktywną (fot. A. Antonowicz)

Wydarzenia

13 kwietnia br. w OKL gościła grupa studentek z Chińskiego Uniwersytetu Rolniczego w Pekinie (fot. A. Antonowicz)

W maju 2012 r. odbywali swój staż w Ośrodku studenci z Hiszpanii (fot. P. Ortell)

Na terenie Ośrodka 17 kwietnia br. odbył się finał VII Międzyszkolnego Konkursu Ekologicznego „My w naszym regionie” pn. „Lasy dla ludzi – ludzie dla lasu”; organizatorem konkursu był Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Kaliszu (fot. J. Wróbel-Mróż)

Koncert Chóru *Viribus Unitis* z Turku nieopodal Mauzoleum (fot. J. Zalejska-Niczyporuk)

Noc Muzeów

Turyści przed budynkiem Muzeum Leśnictwa – „Powozownia” (fot. J. Zalejska-Niczyporuk)

Noc Muzeów w OKL, tak jak w całej Polsce, miała miejsce 19 maja 2012 r. W atmosferze ciepłego, wiosennego wieczoru setki osób spacerowały w parku i zwiedzały ekspozycje Muzeum Leśnictwa. Specjalnymi wydarzeniami były spotkanie z poetą Bolesławem Grobelnym oraz wystawa „Parada puszczy”. Nieopodal Mauzoleum wystąpił Chór *Viribus Unitis* z Turku, który zaprezentował utwory zespołu Republika i Grzegorza Ciechowskiego. W czasie nocnego zwiedzania w „Oficynie” gościło 550 turystów, a w „Powozowni” – 700.

Redakcja

HUMOR

Wydawca: Ośrodek Kultury Leśnej, ul. Działyńskich 2, 63-322 Gołuchów, tel./faks (62) 761-50-45, 761-50-46, www.okl.lasy.gov.pl, e-mail: okl@okl.lasy.gov.pl

Redakcja: Barbara Czolnik – redaktor naczelny, Alicja Antonowicz, Joanna Zalejska-Niczyporuk

Stała współpraca: Rafał Walendowski

Opracowanie i skład: Joanna Zalejska-Niczyporuk

Fotografie: Alicja Antonowicz, Romana Koch, Rafał Kostka, Patryk Ortell, Joanna Wróbel-Mróż, Joanna Zalejska-Niczyporuk

Korekta: Katarzyna Wawrzków

Druk: Zakład Poligraficzny Super Print, ul. Kaliska 67, 63-300 Pleszew

Wydanie publikacji zostało dofinansowane przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Poznaniu

ISBN 83-922141-2-9 ISSN 1897-3906

Gatunki leśne z Polskiej Czerwonej Księgi

Sokół wędrowny — *Falco peregrinus* (Tunstall, 1771)

Występowanie

Sokół wędrowny swoim zasięgiem obejmuje prawie całą kulę ziemską, wyłączając Antarktykę, Arktykę i niektóre północne wyspy oceaniczne. Opisano 16 podgatunków. W Polsce występuje podgatunek *Falco peregrinus peregrinus* oraz zimą pojawia się podgatunek północny *Falco peregrinus calidus*. W obrębie gatunku nominatywnego występują dwie populacje o odmiennym sposobie gniazdowania: skalna i nadrzewna. Druga z nich stanowi ewenement, gdyż została stwierdzona tylko w środkowej i wschodniej Europie, począwszy od Holandii, ciągnąc się przez większą część Polski, aż po zachodnią Syberię.

W Polsce sokoły wędrowne są jednymi z najrzadszych gatunków ptaków. Przed II wojną światową można było spotkać sokoły na Pomorzu, na Ziemi Lubuskiej, w Wielkopolsce, a także na Śląsku. W samym woj. olsztyńskim stwierdzono ok. 100 gniazd. W drugiej połowie lat pięćdziesiątych XX wieku nastąpił jednak drastyczny spadek liczebności tego drapieżnika, a wspomniana populacja nadrzewna w Polsce, jak i w Europie, poza kilkoma stanowiskami na południowym Uralu, zanikła praktycznie całkowicie.

Po okresie kryzysu sokół wędrowny ponownie zaczął gniazdować w naszym kraju. W wyniku akcji reintrodukcji pierwsza para zagnieździła się w centrum Warszawy w 1998 roku, a później we Wrocławiu, Toruniu, Płocku, Szczecinie. Reintrodukowane pary zagnieździły się również w Tatrach i Pieninach. W naturalny sposób sokoły wędrowne skolonizowały Karkonosze i Sudety. W 2010 roku po raz pierwszy po 20 latach odkryto nadrzewne gniazdo w Wielkopolsce.

Cechy gatunku

Sokół wędrowny jest średniej wiel-

Sokół wędrowny w naturalnym środowisku (fot. arch. OKL)

kości ptakiem drapieżnym o rozpiętości skrzydeł od 90 do 110 cm. Jego waga waha się od ok. 600 do 1100 g. Samica jest większa i cięższa od samca. Gatunek ten ma długie, ostro zakończone skrzydła, dość szerokie u nasady oraz stosunkowo krótki ogon. Sylwetkę w locie łatwo pomylić z kobuzem, który jest jednak mniejszy, ma smuklejszą budowę ciała i węższe skrzydła.

Dorosłe osobniki wierzch ciała mają łupkowo szary, przechodzący do czarnego, spód – na wolu – jest białawy z pionowymi łezkami, a poniżej z poprzecznymi prążkami. Na poliku wyraźnie widać charakterystyczny sokoli wąs. Łapy, woskówka¹ i obrączka oczna są koloru żółtego. Młodzi ptaki mają brunatny wierzch ciała, a na spodzie ciemne, podłużne plamki na beżowym tle. Woskówka jest niebieskawa, łapy od niebieskawych do zielonkawo-żółtych.

Biotop

Występowanie sokoła wędrownego wiąże się z dużymi kompleksami leśnymi i terenami góorskimi obfitującymi w półki skalne, na których może gniazdować. Nowym środowiskiem życia dla sokołów są miasta. Wysokie budynki w pewnej części zastępują im skaliste tereny wykorzystywane do legów, zapewniają bliskość i obfitość pokarmu jakim są gołębie i inne ptaki występujące w miastach.

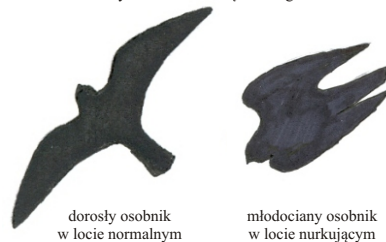
Populacja nadrzewna związana jest z terenami leśnymi. W Australii występują sokoły wędrowne zasiedlają-

ce drzewa. Ptaki te gnieźdzą się w dziuplach, nie zajmują gniazd innych gatunków ptaków, co przybliża je do ekotypu skalnego.

Pożywienie

Sokół wędrowny jest ornitofagiem, co oznacza, że jego ofiarami padają wyłącznie ptaki. Polowanie sokoła wygląda niezwykle widowiskowo. Będąc wysoko w powietrzu, po wypatrzeniu celu, składa skrzydła i pikuje w jego kierunku z zawrotną prędkością, przy której wystarczy jedynie muśnięcie szponami, by silnie zranić lub zabić ofiarę. Wtedy zdobycz zaczyna spadać, a drapieżnik ma czas by zawrócić i ją pochwytać, jeszcze zanim spadnie na ziemię. Zdarza się także, że upatrzona ofiara jest doświadczona i w ostatnim momencie robi unik, np. nagle zmieniając tor lotu. Wtedy sokół stara się dogonić ją w locie poziomym. Jeśli mu się uda, uśmierca ofiarę przez skręcenie lub złamanie karku. Robi to za pomocą

Sylwetka sokoła wędrownego

(źródło: Z. Pielowski „Ptaki drapieżne”, Oficyna Edytorska „Wydawnictwo Świat”, Warszawa 1996)

Ciekawostki

W locie nurkowym sokół wędrowny osiąga prędkość ponad 300 km/h, co czyni go najszybszym zwierzęciem na świecie.

W 1975 i w 2001 r. wprowadzono do obiegu znaczki pocztowe z sokołem wędrownym, a w 2008 r. monety o nominałach 2 zł i 20 zł.

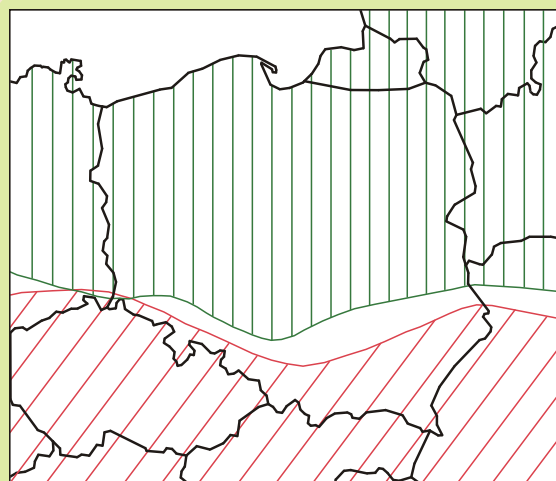
Sokół wędrowny jest przedstawiony w godle Nadleśnictwa Szczecinek, przy którym do 2008 roku działał Ośrodek Hodowli i Reintrodukcji Sokoła Wędrownego.

Wizerunek tego dostojnego ptaka umieszczony jest również w logo Stowarzyszenia Na Rzecz Dzikich Zwierząt „Sokół”.

Sokół wędrowny jest cenionym ptakiem, wykorzystywanym we współczesnym sokolnictwie. Do tego celu ptaki muszą pochodzić z hodowli, a sokolnicy muszą posiadać specjalną licencję.

W tym roku udało się zlokalizować gniazdo nadrzewne sokoła. Znajduje się ono w Nadleśnictwie Barlinek, na starym gnieździe bielika. Trwają próby identyfikacji ptaków.

Patronem sokolników jest św. Bawon, którego atrybutami są sokół i wysoki buk.

Rozkład populacji sokoła wędrownego w Polsce (źródło: <http://peregrinus.pl/pl/sokol-wedrowny/6-opis-gatunku> [dostęp: 2012-04-12])

populacja nadrzewna
populacja naskalna

dzioba, a dokładniej wyrostków na jego górnej części, tzw. „sokolego zęba”. Jest to typowe dla sokołów, ponieważ jastrzębie zabijają używając szponów, działających jak sztylety.

Rozmnażanie

Sokół wędrowny jest gatunkiem monogamicznym, tworzącym stałe pary gniazdujące przez szereg lat.

Do toków przystępują w połowie marca. Dojrzałość płciową sokoły osiąga w wieku ok. 3 lat.

Gniazdo

Sokoły nie budują gniazd. Populacja nadrzewna zajmuje niezasiedlone gniazda innych ptaków, najczęściej czapli siwej, kormoranów, jastrzębi, bielików lub kruków. Zdarza się także, że potrafią przepędzić lokatorów. Ptaki gniazdujące na skałach składają jaja bezpośrednio w półkach, czasem wygrzebuje małą nieckę. Miejskie sokoły z reguły zajmują sztuczne gniazda (skrzynki lęgowe), specjalnie dla nich zaprojektowane.

Samica składa w kwietniu zwykle 3-4 żółto-brązowe, gęsto nakrapiane jaja, z których po upływie ok. 30 dni wykluwają się pisklęta. Do osiągnięcia przez nie wieku ok. 3 tygodni samiec karmi samicę opiekującą się młodymi, potem polują oboje rodzice. Od wyklucia młode sokoły pozostają w gnieździe ok. 6 tygodni. Potem są karmione poza gniazdem. Rodzice uczą je sprawnie latać i zdobywać pożywienie samodzielnie.

Zagrożenia

W połowie lat pięćdziesiątych ubiegłego stulecia liczebność sokołów zaczęła gwałtownie spadać. Głównym tego powodem, oprócz bezmyślnego tępienia, był powszechnie stosowany pestycyd DDT (używany do zwalczania szkodliwych owadów) – toksyczny dla środowiska. Obecnie jest to zakazany środek ochrony roślin. Jako że ptaki drapieżne są na końcu łańcucha pokarmowego, toksyny gromadziły się w ich organizmach w największych ilościach. Powodowały obniżenie grubości skorupki składanego jajka (mniejsza ilość wapnia), co z kolei prowadziło często do pęknięć i zniszczenia lęgu pod ciężarem wysiadującej samicy.

W dzisiejszych czasach, mimo że nie używa się wyżej wspomnianych środków, zagrożenia dla tego rzadkiego gatunku nadal występują. Są nimi między innymi rozwój turystyki na terenach górskich – ptaki są płoszone ze swoich stanowisk i opuszczają je. Sporym zagrożeniem są także ludzie, którzy nadal bezmyślnie tępią ptaki drapieżne.

Ochrona

Dzisiejsze sposoby ochrony sokoła wędrownego określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z 12 października 2011 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (wykonuje delegację zawartą w art. 49 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o

ochronie przyrody). Rozporządzenie to ma na celu wyeliminowanie niezgodności w transpozycji² dyrektywy 2009/147/WE z 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa, czyli tzw. „Ptasia dyrektywa”.

Dokumenty te zobowiązują do ochrony ptaków między innymi przez:

- stworzenie obszarów specjalnej ochrony ptaków, będących częścią sieci Natura 2000,
- odtwarzanie zniszczonych i tworzenie nowych biotopów ptaków,
- zakazanie usuwania lub niszczenia lęgów i gniazd ptaków,
- zakazanie zabijania lub odławiania ptaków,
- zakazanie umyślnego płoszenia ptaków, zwłaszcza podczas okresu lęgowego i wychowywania młodych.

Oprócz obowiązujących przepisów, działają organizacje takie jak Komitet Ochrony Orłów lub Stowarzyszenie Na

Sokół w kapturku (karnalu), który zasłania oczy ptaka (fot. R. Kostka)

Rzecz Dzikich Zwierząt „Sokół” funkcjonujące na rzecz czynnej ochrony przyrody, starające się edukować społeczeństwo i przybliżyć wiedzę w zakresie ptaków drapieżnych.

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż od 1990 r. dzięki połączeniu sił sokolników, ornitologów, leśników i pasjonatów przyrody, jest prowadzona restytucja sokoła wędrownego. Na terenach miejskich i leśnych wypuszczono do tej pory około 300 młodych sokołów. Nad programem pracują cztery ośrodki hodowli sokołów oraz wiele instytucji pod nadzorem Ministra Środowiska.

Rozpoczął się także nowy etap odbudowywania naturalnej nadrzewnej populacji sokoła wędrownego. Akcja prowadzona jest przez wyżej wymienione Stowarzyszenie „Sokół” przy współpracy z Lasami Państwowymi. Sokoły wsiedlane są w kilku miejscach, na obszarze pięciu nadleśnictw: Lasy Barlineckie (Nadleśnictwo Barlinek, RDLP Szczecin), Lasy Gostynińsko-Włocławskie (Nadleśnictwo Włocławek, RDLP Toruń), Dolina Baryczy (Nadleśnictwo Żmigród i Milicz, RDLP Wrocław), oraz w Nadleśnictwie Nowe Ramuki (RDLP Olsztyn).

Opracowanie: Patryk Ortell

Konsultacja merytoryczna: Tadeusz Mizera

Literatura

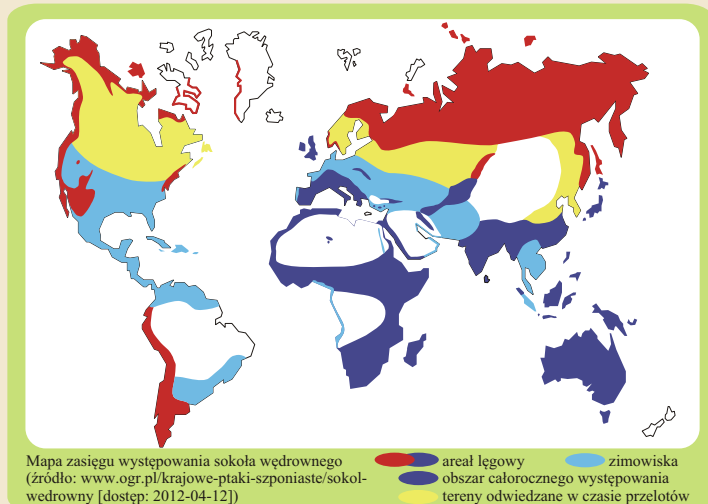
1. Amman G. 1997. „Ptaki”, Multico, Warszawa.
2. Ferguson-Lees J., Christie D. A. 2001. „Raptors of the World”, Houghton Mifflin Company, Boston-New York.
3. Kruszczyk A. G. 2005. „Ptaki Polski”, Multico, Warszawa.
4. Mebs T. (Kruszczyk A. G. tłumaczenie i adaptacja) 1998. „Ptaki drapieżne Europy. Przewodnik”, Multico, Warszawa.
5. Mizera T., Sielicki J. 2009. „Breeding status of the peregrine Falcon Turing the pre- and post-DDT era”.
6. Sielicki J., Mizera T. 2009. „Peregrine Falcon Populations, status and perspectives in the 21st century”, Turul Publishing & Poznań University of Life Sciences press, Warsaw Poznań.
7. Wieland P. 2012. „Pierwszy od dwudziestu lat nadrzeczny lęg sokoła wędrownego *Falco peregrinus* w Polsce”, W: „Ptaki wielkopolski”.
8. Zawadzka D., Lontkowski J. 1996. „Ptaki drapieżne dlaczego chronimy, ekologia, znaczenie”, Agencja Reklamowo-Wydawnicza Arkadiusz Grzegorzczak, Warszawa.

Strony internetowe

1. <http://gniazdosokolnikow.pl/historia/sw-bawon-patron-sokolnikow> [dostęp: 2012-05-30]

Słowniczek

1. Woskówka – występująca u ptaków nieopierzona, zmodyfikowana skóra znajdująca się u nasady dzioba. W jej obrębie umiejscowione są otwory nosowe.
2. Transpozycja – oznacza „przestawienie” (z łac. *transponere* – przestawiać); w kontekście prawa międzynarodowego, pojęcie to odnosi się do przeniesienia prawa międzynarodowego na terytorium danego kraju (do krajowego porządku prawnego). Transpozycja dyrektywy występuje najczęściej w formie rozporządzenia (według słownika wyrazów obcych).

R. Walendowski, Sokół wędrowny (akwarela)